

Az előítéletesség ellen III. - módszertani segédanyag a Holokauszt áldozataira való megemlékezéshez - A Hullám című film feldolgozásához (Készítette: Valusek Andrea)

Ajánlott 9-12. évfolyam részére

A HULLÁM (2008, rendezte: Dennis Gansel, 101 perc) A film fenn van az interneten.

A film **feldolgozásának célja**, hogy a diákokat érzékennyé és elutasítóvá tegye a kirekesztő ideológiákkal szemben, kialakuljon bennük valamiféle egészséges védekező mechanizmus a hatalommal, ill. a tömegben való ittas feloldódással szemben, ha annak a közösségnek a szabályai ellentmondanak az erkölcsi és emberi normáknak.

A film vetítésével együtt a feldolgozás **optimálisan 5 tanóra**, de ez az idő a feladatok közti válogatással csökkenthető.

A történet

A film alapjául megtörtént események szolgáltak.

1967 őszén a kaliforniai Palo Altóban a Cubberley Gimnázium történelemtanára, Ron Jones elhatározta, hogy diákjai számára átélhetővé teszi a totális diktatúrák kialakulását, működését, benne az egyén alkalmazkodását. Erre az készítette, hogy amikor a nemzeti szocializmust tanította, egyik diákja megkérdezte, hogyan volt lehetséges, hogy szinte az egész német nép vagy szó nélkül tudomásul vette a zsidók jogfosztását, legyilkolását, vagy tevékenyen részt vett benne, s a háború után azt állították, hogy fogalmuk sem volt a KZ-táborokról, az Endlösungról (a zsidóság legyilkolásának tervét jelentő eufemisztikus, szépítő megnevezés, szó szerinti jelentése: végső megoldás).

Ron Jones létrehozta a Harmadik Hullám nevű mozgalmat, melynek tagjaira, (ez először az osztályába járókat, később az iskola mintegy 200 diákját jelentette) szigorú szabályok és fegyelem vonatkoztak. Jones mint a rendszer irányítója korlátozta a tagok szabadságát, de a diákok ezt elfogadták, mert elvárásolta őket a közösséghez tartozás élménye. Az eredetileg két hetesre tervezett kísérletet az ötödik napon le kellett állítani, mert azokat a diákokat, akik nem csatlakoztak, besúgták és kiközösítették, megverték a résztvevők.

Jones naplója alapján a történetekről Todd Strasser írt regényt *A Hullám* címmel 1981-ben.

Dennis Gansel német rendező Jones naplóját és közreműködését felhasználva 2007-ben vitte filmre a történetet azzal a módosítással, hogy azt a 2000-es évekbe s egy képzeletbeli német város középiskolájába helyezte, jómódban és nyugalomban élő diákok körébe.

*A film megnézését érdemes **néhány feladattal** előkészíteni.*

Előkészítés – 1. tanóra

(szükséges eszközök: 5-6 féle színes öntapadó papír, csomagolópapír, toll)

A tanár elmondja, hogy a következő órákon egy filmet fognak megnézni, melynek egyes eseményei a valóságban is megtörténtek. Elég annyit elárulni, hogy a film az **egyén és a közösség viszonyát** vizsgálja.

1. feladat (10 perc)

A tanár elmondja, hogy mindenkinek egy jelet ragaszt a hátára. Létszámtól függően 4-5 diák kap azonos színű és alakú jelet, ill. lesz egy jel, melyet csak egy diák kap meg.

Ezután megkéri őket, hogy álljanak körbe, hunyják le a szemüket. Miután mindenki megkapta a jelét, a tanár arra kéri őket, hogy **szavak nélkül** találják meg csoporttársaikat.

A tanár által feltett kérdések

Kik vagytok? (a csoportoknak)

Miért vagy egyedül? (a diákhoz)

Most mi legyen? (mindenkihez)

Lehetséges válaszok: Maradjon egyedül. / Legyenek vegyes csoportok./Az egyedül maradt diák ragaszkodik magányos státuszához.

Milyen volt az egyedül maradt diák nonverbális kommunikációja a keresés/ elutasítás során? (mindenkihez)

Hogy érezte magát, miközben nem talált csoportot? (a diákhoz)

Hogy érzi magát most? (ha befogadták/ ha nem)

2. feladat (15 perc)

A tanár megkéri, hogy mindegyik csoport gyűjtse össze, és írja fel egy csomagolópapírra, mi kellene ahhoz, hogy csoportjuk közösséggé váljon?

A csoportok ismertetik megoldásaikat.

3. feladat – a filmhez kapcsolódik

Minden csoport kap egy szereplőt (Karo, Marco, Tim, Dennis, Kevin, Sinan, Lisa, Bomber, Rainer Wenger), hogy figyelje, hogyan változik annak viselkedése az események előrehaladtával.

4. feladat – a filmhez kapcsolódik

A film megnézése után **rögtön** mindenki írjon le a látottakkal kapcsolatban egy kérdést vagy állítást.

A film vetítése – 1-3. tanóra

A film 101 perces, így az előkészítő óra maradék idejét, kb. 20 percet és a következő két tanórát kell szánni a vetítésre. A **3. tanóra végén** kérjük meg a diákokat, hogy **készítsék el a 3- és 4. feladatot, ezt a tanár beszedi.**

A film feldolgozása – 4-5. tanóra

1. feladat

A csoportok kapnak 2-2 párbeszédet. Kérjük meg őket, hogy a megszólaló nevének említése nélkül **játszák el** ezeket — a feladat segít visszatalálni az eltelt 1 hét után a film világába

A többiek feladata: - kitalálni, **kik között** zajlottak ezek a beszélgetések

- jellemezni az egyes **szereplők csoportban elfoglalt helyét**, státuszát aszerint, hogy: ki a **domináns** személyiség a párbeszédben/ ki az, akit a másik elnyom és miért/ **ki marad magára**/ ki az, aki **visszahúzódik** a másik elől/ ki hiszi azt, hogy megerősítette a pozícióját

A csoportoknak osszuk ki az előzőleg fénymásolt dialógusokat. Minden csoportnak kettőt. A szövegekhez tegyük azokat a szempontokat is, melynek alapján jellemezniük kell az általuk megjelenített szereplőt!

- 1) FERDI Drágaságom. Kösz a kórokat. Legalább lesz valami dísz a koporsómon.
KARO Pillanat – itt valami egész mást kéne mondania. Ferdi, végig akartunk menni a darabon leállítás nélkül.
FERDI Te álltál le! Legfőbb szabály a színházban, Karo, hogy mindig tovább kell játszani.

Jellemezzétek az egyes szereplők csoportban elfoglalt helyét, státuszát aszerint, hogy: ki a domináns személyiség a párbeszédben/ ki az, akit a másik elnyom és miért/ ki marad magára/ ki az, aki visszahúzódik a másik elől/ ki hiszi azt, hogy megerősítette a pozícióját!

- 2) SINAN Te teljesen hülye vagy, hogy ennyi füvet hordasz magaddal?
TIM Nyugi, nem kapnak el a zsaruk!
BOMBER És mit kérsz érte?
TIM Semmit. Ajándék. A haverjaim vagytok.

Jellemezzétek az egyes szereplők csoportban elfoglalt helyét, státuszát aszerint, hogy: ki a domináns személyiség a párbeszédben/ ki az, akit a másik elnyom és miért/ ki marad magára/ ki az, aki visszahúzódik a másik elől/ ki hiszi azt, hogy megerősítette a pozícióját!

3) BOMBER Nem érezhetjük folyton bűnösnek magunkat valamiért, amit nem is mi csináltunk.

MONA Nem arról van szó, hogy bűnösök vagyunk-e. Hanem arról, hogy a történelmünk révén felelősségünk van.

SINAN Hé, én török vagyok!

Jellemezzétek az egyes szereplők csoportban elfoglalt helyét, státuszát aszerint, hogy: ki a domináns személyiség a párbeszédben/ ki az, akit a másik elnyom és miért/ ki marad magára/ ki az, aki visszahúzódik a másik elől/ ki hiszi azt, hogy megerősítette a pozícióját!

4) RAINER Kevin, a képlet egyszerű. Vagy azt csinálod, amit a többiek, vagy elmész.

RAINER Tehát?

KEVIN Hapsikáim, ez beteges. Gyere Sinan! Bomber!

Jellemezzétek az egyes szereplők csoportban elfoglalt helyét, státuszát aszerint, hogy: ki a domináns személyiség a párbeszédben/ ki az, akit a másik elnyom és miért/ ki marad magára/ ki az, aki visszahúzódik a másik elől/ ki hiszi azt, hogy megerősítette a pozícióját!

5) BOMBER Menjünk el biliárdozni.

KEVIN Nem, én tudok valami jobbat.

BOMBER Mi van öreg, nem a saját kocsiiddal vagy?

KEVIN Ez az anyám kocsija. A házassági évfordulójukra kapta az apámtól. 240-el megy. Járássuk meg a kicsikét, mit szóltok?

Jellemezzétek az egyes szereplők csoportban elfoglalt helyét, státuszát aszerint, hogy: ki a domináns személyiség a párbeszédben/ ki az, akit a másik elnyom és miért/ ki marad magára/ ki az, aki visszahúzódik a másik elől/ ki hiszi azt, hogy megerősítette a pozícióját!

6) KASCHI Hát nekem nincs fehér ingem.

JENS Hát akkor vegyél egyet.

KASCHI Ne már. Ilyesmiért nem fogok pénzt kiadni.

JENS Ne csináld, ez nem drága!

RAINER Jens, állj fel kérlek!

JENS Hát nekem kér fehér ingem is van, megkaphatod az egyiket.

Jellemezzétek az egyes szereplők csoportban elfoglalt helyét, státuszát aszerint, hogy: ki a domináns személyiség a párbeszédben/ ki az, akit a másik elnyom és miért/ ki marad magára/ ki az, aki visszahúzódik a másik elől/ ki hiszi azt, hogy megerősítette a pozícióját!

7) KARO ... úgy kezeltetek, mint egy leprást, mert nem hordok fehér inget.

MARCO Akkor miért nem veszed fel?

KARO Egyszerűen azért, mert nem akarom.

Jellemezzétek az egyes szereplők csoportban elfoglalt helyét, státuszát aszerint, hogy: ki a domináns személyiség a párbeszédben/ ki az, akit a másik elnyom és miért/ ki marad magára/ ki az, aki visszahúzódik a másik elől/ ki hiszi azt, hogy megerősítette a pozícióját!

8) (mindenki össze-vissza beszél)

MAJA Én is azt akartam, hogy legyen a darabban például egy narrátor, vagy...

LISA Na ja, igaz, hogy egyszer se beszéltük meg rendesen a dolgot.

DENNIS Kérhetnék végre egy kis csendet?

DENNIS Most az egyszer hadd csináljam végre úgy, ahogy én akarom. Most az egyszer!(a többiek elhallgatnak)

Jellemezzétek az egyes szereplők csoportban elfoglalt helyét, státuszát aszerint, hogy: ki a domináns személyiség a párbeszédben/ ki az, akit a másik elnyom és miért/ ki marad magára/ ki az, aki visszahúzódik a másik elől/ ki hiszi azt, hogy megerősítette a pozícióját!

9) LISA Annyira hülye vagy.

KARO Én vagyok hülye?! Szeretném látni, hogy te mit szólnál, ha én beszélgetnék a te barátoddal a ti problémáitokról.

LISA Csakhogy nekem nincsenek ilyen problémáim, mert nincsen barátom, ha még nem tűnt volna fel. De nyilván nem, mert mindig mindennek rólad kell szólnia. Tudod mit? Maja ma nagyon jó volt, sokkal jobb, mint te, de neked nem is a szerep a fontos. Azért vagy hisztis,

mert amióta megalakult A hullám, azóta nem úgy mennek a dolgok, ahogy te akard. Szar érzés, ugye? Hát szokj hozzá!

Jellemezzétek az egyes szereplők csoportban elfoglalt helyét, státuszát aszerint, hogy: ki a domináns személyiség a párbeszédben/ ki az, akit a másik elnyom és miért/ ki marad magára/ ki az , aki visszahúzódik a másik elől/ ki hiszi azt, hogy megerősítette a pozícióját!

10) MARCO Nem akarok elmenni innen.

LISA Ki mondta, hogy el kellene menned?

MARCO Hát ez a dolgok rendje. Az érettségi után jön az egyetem... De azt se tudom, mit akarok tanulni. Sokkal jobban el tudom képzelni, hogy legyen egy normális állásom, feleségem, két-három gyerekem, és egy sorházban töltssem el életem hátralevő napjait. Szerinted ez hülyeség?

LISA Nem, egyáltalán nem.

Jellemezzétek az egyes szereplők csoportban elfoglalt helyét, státuszát aszerint, hogy: ki a domináns személyiség a párbeszédben/ ki az, akit a másik elnyom és miért/ ki marad magára/ ki az , aki visszahúzódik a másik elől/ ki hiszi azt, hogy megerősítette a pozícióját!

2. feladat

Beszélgetés az előző órán leírt vélemények és kérdések alapján

A tanár **visszaosztja** az előző órán összegyűjtött írásokat.

Először megkéri azokat, akik **állítást** írtak, hogy olvassák fel azokat.

Majd megkéri a diákokat, olvassák fel a **kérdéseiket**.

Ha nem szerepelnek a diákok által felírtak között, az **alábbi kérdéseket mindenképp** érdemes érinteni:

Elképzeltél egy ilyen eseménysort a te iskoládban is?

A fegyelem azonos a diktatúrával?

Miért volt vonzó a Hullám sok diák számára?

Hibát követett-e el Rainer? Hol lépett át egy láthatatlan határvonalat?

A fiúk könnyebben beilleszkednek egy autokratikus rendszerbe, mint a lányok?

Milyen eszközök megengedettek egy ilyen típusú mozgalommal szemben?

Miért nem sejtették előre Tim reakcióját?

Hogyan lehet a csoport nyomásának ellenállni?

3. feladat

A csoportok kapnak 5 percet annak megbeszélésére, hogyan és miért változott az általuk figyelt szereplő viselkedése.

4. feladat - szerepjáték

A csoportok egy-egy tagja egy rendőrnyomozó, ill. a csoport által megfigyelt alak szerepébe helyezkedik. A nyomozó kihallgatja a szereplőt, aki megpróbálja védeni magát vagy bírálni a mozgalmat.

Felhasznált irodalom

<http://www.goethe.de/ins/hu/bud/pro/Welle/Hullam.pdf>

https://www.hevesisandorszinhaz.hu/misc/news/1172/A-HULLAM_tanari-csomag_2015_pdf.pdf